

СТАНОВИЩЕ¹

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност ПРОФЕСОР по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Мултикултурализъм и медии), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 61

Рецензент: проф. дсн Петранка Филева

Кандидат/и: доц. д-р Светлозар Кирилов

Доц. д-р Светлозар Кирилов Иванов е единственият кандидат в настоящия конкурс за професор. Повече от 30 години той работи като изследовател и преподавател във ФЖМК на СУ „Св. Климент Охридски“ в областта на социологията и медиите. Интересите му са последователно насочени към проучване на влиянието на култура и религия върху социалните и икономическите процеси в по-малки или по-големи общности. След изучаването на социалната трансформация в България и Източна Европа, включително на мястото на медиите в процесите на прехода, доц. Кирилов категорично и устойчиво се утвърди като изследовател на малцинствени групи, затворени в омагьосания кръг на гетата, заразени от така наречената култура на бедността.

В качеството си на преподавател Кирилов се придържа неотменно към високи стандарти на обучение с подчертана грижа за творческото развитие на студентите. Подходът му се отличава с непрекъснато търсене на обратна връзка и съобразяване с очакванията на студентите. Той води значими учебни дисциплини в бакалавърската, магистърската и докторската степен на обучение във ФЖМК на СУ. Преподаваните от него дисциплини са в сферата на обявения конкурс. Дисциплината „Мултикултурализъм, малцинства и медии“ в бакалавърската степен се надгражда с по-тясно дефинираната дисциплина „Миграция, мултикултурализъм и медии“ в магистърската програма „Международна журналистика“ и с „Раса, етнос и религия в мултикултурното общество“ в докторската програма към ФЖМК.

За събудения сред студентите интерес към преподаваните от него дисциплини говорят посочените 43 ръководства на дипломни работи, предимно в областта на муликултурализма, с теми, отразяващи ромите и ромското включване, бежанците, расизма в спорта и футболното хулиганство, етични аспекти на журналистиката.

¹ Забележка: Препоръчителен обем на становището – 2-3 стандартни страници.

I. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса научно-образователна продукция

Кирилов се явява в конкурса за професор с 11 студии (една от тях на английски език) и 12 статии (три от тях на английски) и една монография. Някои от случаите, представени в студиите и публикациите, са включени в преработен и синтезиран вид в монографията. В приложенията към монографията откриваме собствен снимков материал с висока художествена стойност, отразяващ впечатляващата теренна работа на кандидата. Големият брой позовавания и прецизно представената библиография в публикациите и в монографията са доказателство за задълбочеността и прецизността на изследователската работа.

На първо място ще отбележа видимата последователност, настойчивост и задълбоченост в представените за рецензиране публикации и основен монографичен труд. Академичната дейност и научните интереси се движат устойчиво в областта на мултикултурализма, по-специално в полето на медийното отразяване на расови и етнически малцинства. Успехът и убедителността на публикациите му се дължи на теренна работа в ромски махали в България в продължение на 10 години, както и в черни гета и латиноамерикански квартали в САЩ. Отбелязвам значението на два водени от него изследователски проекта за проучване за ромите и четири проекта по време на специализации в САЩ за проучвания в гетата на чернокожите.

Основната монография, представена за участие в конкурса - "Дискриминирани или сами виновни? Ромите в България и чернокожите в САЩ", Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ 2021. ISBN 978-954-07-5339-3, разглежда проблемите на двете общности и успешно разкрива сблъсъка между нормативното виждане на мултикултурализма с неговото уважение към всички култури, и културалното обяснение за социалното развитие, което изтъква, че някои култури са проблематични.

Бих определила избора на темата, анализа и сравненията в монографичния труд, като обосноваване на ново научно поле с приноси в областта на социологията и мултикултурализма. Ромите в България и чернокожите в САЩ са бедни, с високо ниво на безработица, мнозинствата ги смятат за опасни, проблемни, ненадеждни и нежелаещи да се интегрират. Изследвайки причините за по-лошото положение на ромите и на афроамериканците, Кирилов предлага две обяснения, включвайки се в сложния научен спор дали решаващо значение имат структурните, или културните фактори и прави извода, че определено и структурните, и културалните сили допринасят за по-трудното положение на малцинствата, като те взаимно се усилват.

Успешно е разгърната тезата, че конфликтите между хората от различни етнически, расови и религиозни общности се дължат на три основни причини:

- 1) Предразсъдъци и етноцентризъм, 2) Конкуренция за ограничени ресурси, и
- 3) Фундаментални различия по отношение на ценности и норми.

Сред приносите на хабилитационния труд ще посоча задълбоченото изследване на ромите в България, на техните корени и история, на причините за разнообразието от заявявани от тях идентичности. Приемам, че новото в постигнатото от Кирилов е съчетаването на добре систематизирано известно за ромското население у нас с обосновано приписване на белези на така наречената „нисша класа“, носеща специфичната култура на бедността.

Важно е да се отбележи, че и за двете разглеждани групи, затворени в махалите и гетата, заразени от културата на бедността, Кирилов добавя неотменно факторите дискриминация и отхвърляне, които съдействат за лошото им положение. Защото ако няма подходящ интеграционен модел, се стига до имигрантски, етнически или расови гета, където малцинствата се чувстват „у дома“, защитени от враждебността и дискриминацията на макрообществото, както се случва с ромските махали в България. Важен е изводът, че културата на бедност и „културата на съпротива“ при ромите и афроамериканците до определена степен е формирана поради отношението на макрообществото към тях.

Третата част на монографията е посветена на медиите и потенциала им да задълбочават разрива или обратно, да постигнат макар и бавно подобряване на средата за социална интеграция, общуване и разбиване на стереотипи и на стени. Според автора медиите, образованието и изкуството могат да помогнат за взаимното разбиране на мнозинствата и малцинствата, но ако съдържанието им е нетолерантно и етноцентрично, или дори агресивно националистично, те могат да допринесат за обратното – създаване на предразсъдъци, формиране на нетърпимост и разпалване на омраза. Добре запознат с причини и следствия за изолирането на двете групи, авторът предлага на медийните работници правила за обективно отразяване на „другите“. Прави го с много примери и с уговорки за сложния въпрос, дали медиите могат да изобразяват отрицателно отделни представители на конкретна етническа, расова, религиозна или друга общност, което би могло да съдейства за формиране на отрицателна представа за цялата общност, както и дали общностите могат да бъдат критикувани за предпологаеми отрицателни черти, които притежават.

Всички публикации са по темата на настоящия конкурс и са свидетелство за последователното и пълноценно участие в развитието на едно относително ново научно поле в областта на социологията и мултикултурализма. За академичните и изследователски постижения на доц. Кирилов свидетелстват цитиранията на негови трудове в научни издания – доказателство за отзвук от изследванията и за оценката на резултатите от научната му работа.

II. Бележки и препоръки

Независимо от многобройните съвпадения в съдбата на ромите и афроамериканците, има и много разлики в социокултурната, институционалната и икономическата среда в България и в САЩ. Включително в конкуренцията за ограничени ресурси, посочени от автора като една от причините за конфликтите между хората от различни етнически, расови и религиозни общности. Интересни са сравненията, които той прави с по-успешното интегриране на бежанци и мигранти от различни етнически и религиозни групи в американската икономика, подчинено на мотиви, липсващи при много от заразените от културата на бедността афроамериканци. При очакване подобни процеси да се развият и в България в процеса на предстоящи социални и икономически трансформации, бих препоръчала в следващи изследвания авторът да предприеме проучвания за отношенията между роми, бежанци и мигранти в България, може би да сравни равнището на толерантност към бежанците и мигрантите от страна на ромите и на българите.

Заключение

На база на цялостния анализ на преподавателската и най-вече на научноизследователската дейност и на постиженията на доц. Кирилов – единствен кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по „Мултикултурализъм и медии“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, обявен от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, убедено смятам, че доц. д-р Светлозар Кирилов Иванов напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят неговата кандидатура.

Дата: 20.11.2022 г.

Член на журито: проф. д-рн Петранка Филева